

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: SRI61X0901

ชื่อโครงการ: การปรับวิธีการทำงานของครอบครัวเมื่อมีบุตร: การศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์

ชื่อนักวิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนสิการ กาญจนะจิตรา
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail Address: manasigan.kan@mahidol.edu

ระยะเวลาโครงการ: วันที่ 15 มกราคม ถึง วันที่ 14 กันยายน 2561 (8 เดือน)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายในวัยแรงงานในปัจจุบันจำเป็นต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น เมื่องานอยู่ห่างจากบ้าน ความขัดแย้งระหว่างการใช้เวลาในการทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพกับเวลาในการดูแลครอบครัวจึงเกิดขึ้น เมื่อครอบครัวตัดสินใจมีบุตร หลายครั้งจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เช่น การออกจากงานเพื่อมาเลี้ยงดูบุตรอย่างเต็มเวลา การลดชั่วโมงการทำงาน หรือการเปลี่ยนงานเพื่อให้มีความยืดหยุ่นขึ้น โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ไม่จำกัดแต่เพียงระดับบุคคลและครอบครัว แต่ส่งผลต่อโครงสร้างและขนาดของกำลังแรงงานของประเทศด้วย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเข้าใจรูปแบบต่างๆ ที่ครอบครัวรุ่นใหม่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเมื่อมีบุตร ทั้งในแง่ปัจจัย/สาเหตุที่ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนการทำงาน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ในมิติด้านความมั่นคงทางการเงิน ความก้าวหน้าทางการงาน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และคุณภาพในการเลี้ยงดูลูก ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะนำมาสู่ข้อเสนอแนะแนวทางนโยบาย เพื่อสามารถแบ่งเบาภาระและลดอุปสรรคในการทำงานและเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวในปัจจุบันได้

ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษานี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แหล่งข้อมูลจากสองแหล่งหลัก คือ สื่อสังคมออนไลน์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ได้แก่ ตัวบทจากบทสนทนาบนกระดานสนทนาสาธารณะออนไลน์พันทิป และเพจสาธารณะของเฟซบุ๊ก โดยข้อมูลที่ได้จากสื่อสังคมออนไลน์สามารถนำมาเพื่อรวบรวมความคิดเห็น ทศนคติ และประสบการณ์ที่หลากหลายในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเมื่อมีบุตรของครอบครัวในระดับกว้างในการสร้างความเข้าใจสถานการณ์โดยรวม ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเสริมประเด็นจากข้อมูลออนไลน์ โดยเจาะประเด็นที่ต้องการเข้าใจในระดับลึกซึ้ง และยังเป็นการช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ตัวบทจากสื่อสังคมออนไลน์ด้วย โดยถือเป็นการตรวจสอบแบบข้อมูลสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัยพบว่าการมีลูกส่งผลกระทบต่อชีวิตการทำงานอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะสำหรับผู้หญิง การมีบุตรส่งผลกระทบต่อโอกาสทางเศรษฐกิจของผู้หญิง ไม่เพียงเฉพาะในระยะสั้นเท่านั้น แต่ในระยะยาว

ด้วยเช่นกัน ผู้หญิงในทุกกลุ่มที่งานวิจัยนี้ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่ตัดสินใจออกจากงาน เปลี่ยนงาน หรือยังคงทำงานอยู่ ล้วนมีความเปราะบางและความท้าทายในแบบของตนเอง

กลุ่มแม่ที่ออกจากงานเพื่อมาเป็นแม่เต็มเวลา พบความเปราะบางในด้านอารมณ์สูง ถึงแม้จะมีความสุขและความภาคภูมิใจที่ได้เลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง แต่ความแม่เต็มเวลาต้องประสบกับอารมณ์เชิงลบด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะ**เป็นความเหงา เบื่อ หรือรู้สึกไร้ค่า**ที่ไม่สามารถช่วยครอบครัวหาเงินได้ ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์กับคู่ครองและผู้อื่นในครอบครัวด้วย ความเปราะบางอีกประการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของผู้หญิงที่ออกมาเป็นแม่เต็มเวลา คือด้านการเงินและการทำงานในอนาคต ที่นำไปสู่การ**ขาดความมั่นคงทางรายได้** ที่ไม่ได้ส่งผลต่อตัวผู้หญิงในระยะสั้นเท่านั้น แต่สามารถส่งผลกระทบต่อตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิงได้

กลุ่มแม่ทำงานเป็นกลุ่มที่ต้องประสบความท้าทายเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในการ**จัดสมดุลชีวิต** ด้วยความที่เป็นผู้หญิงทำงาน เวลาที่เหลือจากการทำงานที่มีอยู่อย่างจำกัด เกือบทั้งหมดต้องใช้สำหรับการดูแลความเรียบร้อยในบ้าน และการดูแลลูก ทำให้ผู้หญิงจึงมี**ภาระที่หนักทั้งงานนอกบ้านและงานในบ้าน** แม่ทำงานจำนวนมากจึงเกิด**ความเครียดและกดดัน** สำหรับแม่ทำงาน ถึงแม้จะยังมีรายได้ แต่ผู้หญิงหลายคนเลือกที่จะเปลี่ยนสายอาชีพ ที่ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาและความพยายามมาก เพื่อให้ยังสามารถรักษาสมดุลในชีวิตได้ ผลที่ตามมา จึงเป็นการ**สูญเสียศักยภาพ**ในการทำงานของผู้หญิง และ**รายได้ที่ลดลง** ยิ่งไปกว่านั้น ผู้หญิงบางคนเลือกออกจากงานที่มั่นคงมาทำงานที่ไม่มีความแน่นอน แต่มีเวลาให้กับลูกและครอบครัวได้มากขึ้น ซึ่งสร้างความเปราะบางทางความมั่นคงทางรายได้ในระยะยาว

นโยบายที่จะช่วยครอบครัวที่มีบุตรจึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ครอบครัวสามารถรักษาสมดุลชีวิตได้มากขึ้น เช่น การเพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน การเพิ่มวันลาคลอดเพื่อดูแลบุตร การส่งเสริมบทบาทของผู้ชายในการเลี้ยงดูบุตร การลงทุนในศูนย์ดูแลเด็กเล็ก การอำนวยความสะดวกให้แม่ลูกอ่อนที่ต้องการทำงาน และการสนับสนุนให้ผู้ที่มีบุตรกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ง่ายขึ้น

ในอนาคต ยังจำเป็นต้องมีงานวิจัยเพื่อศึกษารายละเอียดในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เหมาะสมกับประเทศไทย เช่น หากต้องการขยายวันลาคลอดควรศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการเพื่อขยายสิทธิ ระยะเวลาและสัดส่วนที่ผู้ใช้สิทธิจะได้รับค่าจ้าง ประโยชน์ที่จะเกิดและภาระค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

คำสำคัญ: ครอบครัวเปราะบาง, สมดุลชีวิต, แม่ทำงาน, แม่เต็มเวลา, ข้อมูลออนไลน์

Abstract

Project Code: SRI61X0901

Project Title: How families with children adapt their working behavior? A qualitative study from online data

การปรับวิถีการทำงานของครอบครัวเมื่อมีบุตร: การศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์

Investigator: Manasigan Kanchanachitra, Institute for Population and Social Research, Mahidol University

E-mail Address: manasigan.kan@mahidol.edu

Project Period: 15 January to 14 September 2018 (8 Months)

Nowadays, it is becoming more difficult for families to combine work and family, as most economic opportunities are outside the household. When families have children, oftentimes they must adapt their work-life, including leaving a job to care for their children full-time, reducing hours of work, or changing jobs to accommodate family care. The consequences of such changes affect not only individuals and families, but also the size and structure of the country's labor market.

The objectives of this study are to explore the different patterns that families adapt their work behavior when they have children, understand the factors/causes related to work decisions, as well as the consequences of those decisions in terms of financial security, career advancements, intra-familial relationships, and the quality of child-rearing. Findings from this study will lead to policy recommendations to support families with children.

The study utilizes data from two main sources: online social media and in-depth interviews. For online social media, we used data from Pantip webboard and Facebook public pages to gather general information on opinions, attitudes, and experiences of families on how having children affected their worklife. In-depth interviews helped to fulfill missing information, gain a deeper understanding of the situation, and to verify the information from online social media through triangulation.

Our research shows that having children affects the work-life of families, particularly for women. Having children affects women's economic opportunity both in the short and long run. All the women in this study, regardless of their current working status, face their own set of challenges.

Full-time mothers are the most vulnerable in terms of emotions. Although they are proud to have raised their children themselves, but they often face negative emotions such as loneliness, boredom, and feelings of uselessness as they are unable to contribute economically to the family. The situation can weaken the women's relationship with other members of the household as well. Most importantly, full-time mothers are financially vulnerable not only in the short-run but also in the long-run.

Working mothers also face their own set of challenges, particularly in obtaining work-life balance. A working mother has limited time outside of work, of which is allocated almost entirely to housework and child-rearing. Working mothers are burdened with responsibilities both outside and inside the home. Some working mothers decide to change jobs that require less effort and time, in order to maintain a work-life balance. As a result, working mothers often face reduced use of their potential as well as income. Moreover, some mothers choose to leave a stable job for a less stable one, putting them in a vulnerable position financially in the long-run.

Policies to help families with children should aim at promoting work-life balance. Such policies include advocating for improved flexibility in the workplace, increasing maternal/paternal leave, encouraging men to take a more active part in child-rearing, investing in child-care centers, assisting mothers with young children in the workplace, and facilitating women to return to work.

Further studies in the future should focus on the details for implementing such policies in Thailand. For example, to increase the maternal/paternal leave, more information is needed about the optimal number of leave days with and without pay, and the cost and benefit of extending leave benefits.

Keywords: Vulnerable families, work-life balance, working mothers, full-time mothers, online social media